

Kandidatrekruttering i politiske partier

**Karina Kosiara-Pedersen, Ph.d., lektor,
Institut for Statskundskab, Københavns Universitet, kp@ifs.ku.dk**

**Asmus Harre, BA scient.pol., studentermedhjælp på
partimedlemsprojektet, Institut for Statskundskab,
Københavns Universitet**

Politiske partier dominerer kandidatopstilling i et repræsentativt demokrati som det danske, og de rekrutterer næsten alle kandidater fra partiorganisationen. Det første trin i rekrutteringsstigen, indmeldelse i et parti, tages i højere grad af mænd, ældre, med længere uddannelse og højere indkomst. Partimedlemmerne placerer sig lidt mere yderligt end vælgerne på venstre-højre-skalaen, og de har en højere grad af politisk interesse og selvtillid. En del af den skævhed forstærkes på næste trin i rekrutteringsstigen, hvor mænd er mere tilbøjelige til at ville stille op, og hvor de potentielle kandidater selv oplever en større grad af politisk afstand til partiet og har et højere niveau af både politisk interesse og politisk selvtillid. Dog sker der ikke en yderligere skævvridning i forhold til uddannelse og indkomst, og der er en tendens til, at yngre medlemmer er mere tilbøjelige til at ville stille op end ældre; dermed kompenseres for lidt af skævheden.

Partiernes rekrutteringspulje bliver stadig mindre

Partierne spiller en central rolle i kandidatopstillingen i det danske demokrati. De har i praksis monopol på at få indvalgt kandidater til Folketinget, og de dominerer valg til kommunalbestyrelser, regionsråd og Europa-parlamentet. Det betyder, at det er de politiske partier, der afgør, hvilke kandidater alle vælgerne kan vælge imellem.

Partimedlemmerne spiller en central rolle

for partiernes kandidatopstillingen. For det første har de gennem det partiinterne demokrati indflydelse på, hvem partiet stiller op. Da kandidatopstilling er en meget central opgave for de politiske partier, at det er svært at forestille sig, at partimedlemmerne ikke har mulighed for at deltage (Bille, 2001). For det andet udgør partimedlemmerne en pulje, hvorfra partierne kan rekruttere kandidater (Scarow, 1996; Mair, 1997), selvom medlemsorganisationerne ikke har monopol på at levere partiernes kandidater; de kan også rekrutteres udefra.

Men partiernes medlemstal er faldet. Mens det i 1950 var 25 pct. af vælgerne, der var medlem af et politisk parti, er det tilsvarende tal nu ca. 4 pct. Faldet var specielt drastisk indtil slutningen af 1970'erne (til 7,5 pct.); herefter har faldet været mere moderat (Kosiara-Pedersen, 2015). I en international sammenligning med (vestlige) lande, der også har haft tradition for partimedlemsorganisationer, ligger Danmark lidt over gennemsnittet på ca. 3 pct. (Poguntke et al., 2016). Det betyder for det første, at det er en mindre og mindre andel af vælgerne, der er med til at afgøre, hvem alle vælgere kan stemme på, og dermed hvem der skal repræsentere danskerne i de folkevalgte forsamlinger. For det andet betyder det, at partiernes rekrutterings-

pulje bliver mindre. Det giver anledning til at stille spørgsmålet: Hvem udgør partiernes rekrutteringspuljer, og adskiller de sig fra vælgerne? Det er det spørgsmål, denne artikel vil give et svar på.

I næste afsnit af artiklen præsenteres rekrutteringsstigen, der er den simple model, analysen er baseret på. I tredje afsnit præsenteres cases og analysens empiriske grundlag, partimedlems- og vælgerundersøgelserne, kort. De næste tre afsnit besvarer hver en del af spørgsmålet, hvem der udgør partiernes rekrutteringspuljer. Først hvad der karakteriserer partimedlemmerne i sammenligning med vælgerne. Dernæst hvor stor en andel af partimedlemmerne der er potentielle kandidater. Afslutningsvist hvem af medlemmerne der tager skridtet og udgør puljen af potentielle kandidater. Sidste afsnit konkluderer, at den skævhed, der er i første trin af rekrutteringsstigen, forstærkes på andet trin; de potentielle kandidater er mindre lig vælgerne, end medlemmerne er.

Rekrutteringsstigen

Rekrutteringen af kandidater kan anskueliggøres med rekrutteringsstigen vist i figur 1 (Norris og Lovenduski, 1995). Rekrutteringsstigen kombinerer udbuds- og efterspørgselsperspektiverne fra økonomisk teori. Hvor forklaringer på opstillingsvillighed med udgangspunkt i udbudssiden fokuserer på, hvem der er villige til at stille op og hvorfor, fokuserer efterspørgselsmodellerne på, hvilke kandidater, partier og kandidater ønsker – og hvorfor. Disse to typer forklaringer kombineres i rekrutteringsstigen.

I et partidomineret politisk system som det danske er det første skridt, der skal tages, medlemskab af et politisk parti. Når vælgerne (eller borgerne) melder sig ind, bliver de partimedlemmer. Både udbud og efterspørgsel kan påvirke beslutningen om partimedlemskab: De potentielle medlemmer har en individuel motivation for medlemskab, der kan

være mere eller mindre påvirket af partiernes 'efterspørgsel' efter medlemmer i form af f.eks. deres politiske udmeldinger eller handlinger, rekrutteringskampagner og kriterier for partimedlemskab.

Næste skridt er at blive interesseret for at stille op. De medlemmer, der i et eller andet omfang har denne interesse, udgør de potentielle ansøgere. Medlemmernes opstillingsvillighed er et resultat af både deres individuelle karakteristika og ressourcer, blandt andet deres politiske socialisering og uddannelse, og den kontekst, hvori de er medlemmer. De enkelte partier og deres lokalforeninger arbejder med rekruttering på forskellig vis og lægger også vægt på forskellige karakteristika. Deres efterspørgsel varierer. Partier, der arbejder for en heterogen kandidatliste, gør typisk mere ud af at gøre medlemmer med 'atypiske' karakteristika, f.eks. indvandrerbaggrund, ikke-akademiker eller kvinde, interesserede i at stille op ved at tilbyde kurser og opfordre til interne politiske poster.

Det tredje skridt er at stille op i kampen for at blive kandidat internt i partiet, dvs. stille op ifølge partiets regler for kandidatopstilling. De medlemmer, der stiller op her, udgør ansøgerne til kandidaturet. Partierne har her forskellige regler for, hvem der kan stille op, om kandidaterne formelt eller de facto skal godkendes af partiets ledelse, om der er kvoter osv., men der er også forskel på den kultur, der er i de forskellige politiske partier, herunder hvem der opfordres til og støttes i at stille op.

Det fjerde skridt i rekrutteringsstigen afgøres af partiets formelle og uformelle regler for nominering og valg eller udpegning af kandidater. De medlemmer, der udpeges eller vælges gennem denne proces, udgør partiets kandidater. Det næste, og sidste, skridt, er at blive valgt. Her det her vælgerne, der afgør, hvem der bliver valgt. Men deres afgørelse sker inden for rammen af valgsystemet. Valg-

systemet kan give vælgerne mere og mindre indflydelse vis a vis partierne. Hvis der er mulighed for partilister, som f.eks. ved folketingsvalg, har vælgerne sværere ved at få valgt andre kandidater, end dem, partiet har valgt at stille på de øverste pladser (men det er mulig at sprænge listen). Omvendt, hvis kandidaterne er opstillet sideordnet, er det vælgerne stemmer, der er afgørende for, hvilke af partiets kandidater, der vælges.

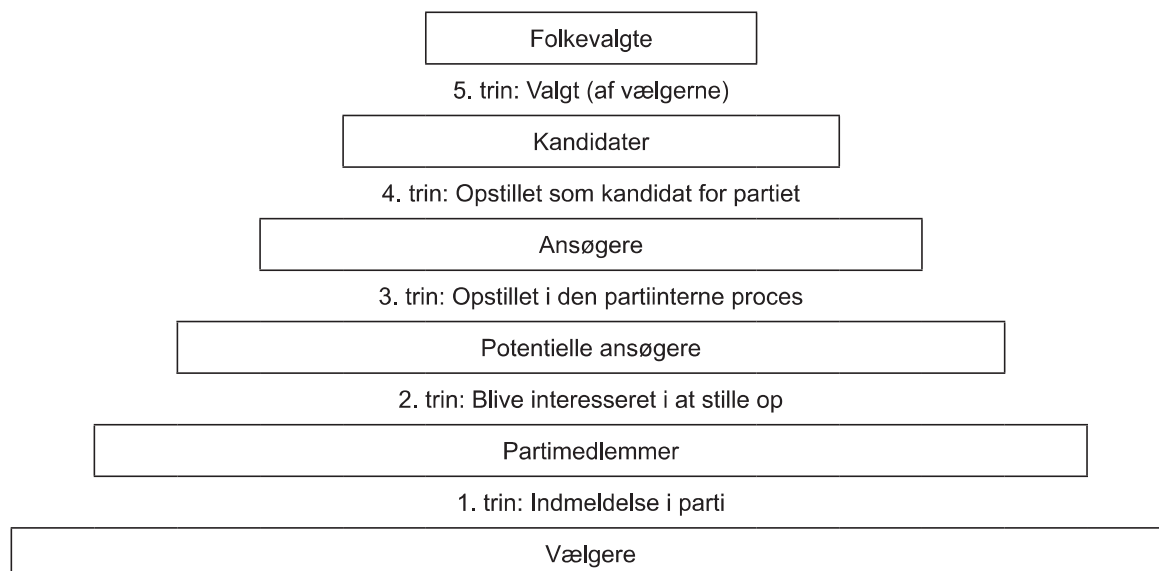
De succesfulde kandidater ender som valgte repræsentanter; det øverste trin i denne rekrutteringsstige. Rekrutteringsstigen kunne godt udbygges med yderligere lag, f.eks. Folketingets udvalg og regeringsdeltagelse, men det er ikke nødvendigt her, hvor fokus er på den første del af rekrutteringen; på vejen ind i politik.

Rekrutteringsstigen i figur 1 viser de trin, en kandidat skal tage for at blive valgt, men den viser også, hvem der udgør de enkelte trin, dvs. der er fokus på både processen og på sammensætningen. Rekrutteringsstigen lag

bliver mindre og mindre, jo længere mod toppen, fordi forventningen er, at der er færre og færre i hvert lag.

Der ligger også i modellen en forventning om, at de underrepræsenteredes underrepræsentation stiger, des højre på stigen (Putnam, 1976; Eldersveld, 1989). Og det er dette spørgsmål, vi fokuserer på her, når vi svarer på, hvorvidt partiernes rekrutteringspulje afviger fra vælgerne. Her er fokus på den deskriptive repræsentativitet, der handler om, hvorvidt repræsentanterne afspejler de repræsenterede på politisk relevante sociale baggrundskarakteristika (Pitkin, 1967; Phillips, 1995; Mansbridge, 1999), og der er tre årsager til, at den er vigtig: Forskellige sociale og demografiske grupper har forskellige interesser og politiske præferencer (Mansbridge, 1999), forskellige livserfaringer og perspektiver, og dermed forskellige ressourcer og kompetencer tilgængelige (Hernes, 1987; Oskarson og Wängnerud, 1995), og det er nødvendigt for vælgerne identifikation og tillid, og dermed for det repræsentative systems legitimitet (Phillips,

Figur 1: Rekrutteringsstigen

Note: Udbygning af Norris og Lovenduski (1995).

1995; Young, 2000; Mansbridge, 2003). Men ud over den deskriptive repræsentativitet undersøger vi også betydningen af ideologisk placering, politisk interesse og politisk selv-tillid for opstillingsvilligheden.

Formålet med denne artikel er at vise, hvem der udgør de potentielle kandidater til politiske valg; hvem der udgør udbudssiden. Derfor fokuserer vi på de to første trin, og dermed de tre første lag, i rekrutteringsstigen. For det første skridtet ind i partierne, dvs. hvilke vælgere der melder sig ind i de politiske partier, og som derfor udgør den rekrutteringspulje, hvorfra partierne henter hovedparten af deres kandidater. For det andet skridtet til at blive potentiel kandidat, dvs. hvilke medlemmer der er interesserede i at stille op. Spørgsmålet er, hvem de potentielle kandidater er?

Dermed afgrænses denne analyse for det første til udelukkende at se på den rekruttering der sker gennem partiorganisationen. Partierne rekrutterer også kandidater udefra, der herefter melder sig ind (og måske får dispensation for kravet om medlemskabets

længde før opstilling). Disse kandidater rekrutteres ikke op gennem partihierarkiet og indgår derfor ikke i denne analyse. For det andet afgrænses i forhold til de næste trin på rekrutteringsstigen, da denne analyse ikke har mulighed for at analysere, hvilke partimedlemmer der ender med at stille op i nomineringsprocessen internt i partierne, hvem kandidaterne ved valgene er, eller hvem der bliver valgt (Kjær, 2013; Bhatti et al., 2017), og dermed hvem der udgør de folkevalgte (se f.eks. Kjær og Pedersen, 2004). Fokus er her udelukkende på de første skridt på rekrutteringsstigen: partimedlemskab og medlemmernes interesse for opstilling. Det er de to nemmeste skridt at tage for vælgerne, og vi forventer derfor, at skævheden her er mindre end på rekrutteringsstigens højere trin.

Undersøgelsen fokuserer på kandidatrekruttering i Danmark og er baseret på to spørgeskemaundersøgelser, nemlig blandt partimedlemmer i 2012 og vælgere i 2011. Valgundersøgelsen er beskrevet nærmere i Stubager et al. (2013). Partimedlemsundersøgelsen

Tabel 1: De danske partier og partimedlemsundersøgelsen 2012

	EL	SF	SD	RV	KD	V	DF	KF	LA
Etableringsår	1989	1959	1871	1905	1970	1870	1995	1915	2007
Medlemstal	8.018	15.108	45.000	9.116	2.302	44.361	10.080	12.698	6.495
Medlem/vælger	3,4	4,6	5,1	2,7	8,2	4,7	2,3	7,3	3,7
Valgresultat 2011 (pct.)	6,7	9,2	24,8	9,5	0,8	26,7	12,3	4,9	5,0
Venstre-højre placering (0-10)	1,8 (1,6)	3,0 (1,3)	4,2 (1,8)	5,6 (1,3)	6,4 (1,5)	8,1 (1,8)	8,2 (2,5)	8,3 (1,4)	9,0 (1,5)
Partimedlemsundersøgelsen									
Antal respondenter	2.926	4.072	3.227	532	490	2.902	1.363	2.914	356
Svarprocent (pct.)	47,4	39,4	43,9	7,6	46,7	40,3	49,2	46,3	7,1

blev gennemført i foråret 2012 som en online spørgeskemaundersøgelse blandt medlemmer af alle de ved folketingsvalget i 2011 opstillede partier i samarbejde med partierne. Partimedlemsundersøgelsen er beskrevet nærmere i Kosiara-Pedersen og Hansen (2012). Andre analyser på basis af partimedlemsundersøgelsen fra 2012 viser, at der ikke er nogen grund til at tro, at den ikke giver et retvisende billede på partimedlemmerne, selvom undersøgelsen er fra 2012, dvs. lidt over en valgperiode 'gammel' (Kosiara-Pedersen, 2017). Som tabel 1 opsummerer, har vi i den danske case ni partier med stor variation i alder, medlemstal, parlamentarisk størrelse og ideologisk placering på den traditionelle, fordelingspolitiske venstre-højre dimension.

Hvem er partimedlemmerne?

Hvem er det, der i et repræsentativt demokrati som det danske vælger at melde sig ind i et politisk parti? Sammenlignes de enkelte partiers medlemmer med partiets vælgere, kan vi få et billede af, hvem der melder sig ind. Selvom det ikke er muligt at fastsætte, hvad der er afgørende for partimedlemskab, giver dette en indikation på, hvem der udgør andet trin i rekrutteringsstigen, nemlig partimedlemmerne. Partimedlemmer og vælgere sammenlignes først på socio-demografiske karakteristika, dernæst på holdninger, og til slut på deres samfundsmæssige engagement.

Først er spørgsmålet, hvad der karakteriserer partimedlemmerne sammenlignet med vælgerne på de traditionelle socio-demografiske variable. Der er en skævhed, når partimedlemmerne sammenlignes med partiernes vælgere, på en række socio-demografiske karakteristika, specielt køn, alder, uddannelse eller indkomst: Partimedlemmerne er oftere mænd, de er gennemsnitligt ældre end vælgerne, de har længere uddannelse og højere indkomst (Kosiara-Pedersen, 2017).

For det andet er spørgsmålet, hvorvidt partimedlemmerne holdningsmæssigt afviger fra vælgerne; om medlemmerne er substantielt repræsentative for vælgerne. Medlemmernes og vælgernes selvplacering på venstre-højreskalaen, der er et 'meta-issue', giver et generelt billede af politisk placering. I partierne til venstre på denne dimension (på nær Radikale) placerer medlemmerne sig signifikant længere til venstre, end vælgerne gør, mens medlemmerne hos Dansk Folkeparti og Liberal Alliance placerer sig signifikant længere til højre end vælgerne (Kosiara-Pedersen, 2017). Dermed er der på denne dimension en del støtte til første del af den omdiskuterede 'Mays lov' (1973), nemlig at medlemmerne er mere ekstreme end vælgerne.

For det tredje er partimedlemmerne ikke overraskende mere politisk interesserede end vælgerne, og de har også en højere grad af politisk selvtillid. Partimedlemmernes politiske interesse ligger på ca. 8 på en skala fra 0 til 10, mens vælgernes ligger på 6,5 (Kosiara-Pedersen, 2017).

Partimedlemmerne har også en højere politisk selvtillid end vælgerne (Kosiara-Pedersen, 2017).

Alt i alt er partiernes medlemmer ikke et repræsentativt udsnit af partiernes vælgere. Dermed er der en social og holdningsmæssig skævhed allerede på første trin af rekrutteringsstigen. Spørgsmålet er, om denne skævhed forstærkes eller mindskes på rekrutteringsstigenes næste trin. Inden det spørgsmål besvares, viser næste afsnit, hvor mange potentielle kandidater partierne har.

Hvor mange potentielle kandidater har partierne?

Når partimedlemmerne selv bliver spurgt, melder de sig primært ind i de politiske partier pga. partiets ideologi og politik og for at støtte partiet, ikke fordi de ønsker en karriere (Kosiara-Pedersen, 2015: 75). Det er derfor

langt fra alle medlemmer, der ser sig kaldet til en politisk post eller har ønsket om en politisk karriere. Det er specielt blandt de aktive, at der er en interesse i at stille op; opstillingsvillige medlemmer er mere aktive i partierne (Hansen, 2002). Det kan være svært at få klart svar på, hvad der er hønen og ægget her – interessen og kompetencerne styrkes af deltagelse, men er også en årsag til deltagelse.

Spørgsmålet er derfor, hvilken andel af partimedlemmerne der er interesseret i at stille op. Potentielle kandidater er operationaliseret som medlemmer, der har svaret 'ja' til (mindst) et af tre spørgsmål om, hvorvidt de er villige til at stille op til kommunalvalg, regionsrådsvalg eller folketingsvalg, hvis de blev opfordret dertil af deres parti.

Tabel 2 viser, hvor stor en andel af de politiske partiers medlemmer der angiver, at de gerne vil, eller vil overveje, at stille op til valg, hvis de blev opfordret dertil af deres parti. For det første er det langt fra alle de medlemmer, der deltager i partimedlemsundersøgelsen, der er potentielle kandidater. Lidt over hver femte er villig til at stille op på mindst et af de tre niveauer. For det andet er der cirka dobbelt så mange, der angiver, at de ville sige ja til at stille op til kommunalvalg som til regionsråds- og folketingsvalg. Tabel 2 viser for det tredje, at der er en vis om end moderat variation mellem partierne: potentielle kandidater udgør en tredjedel hos Liberal Alliance, en

fjerdedel hos Dansk Folkeparti, Konservative og Radikale Venstre samt omkring en femtedel i resten af partierne.

Partimedlemmerne udgør en rekrutteringspulje, hvorfra partierne kan hente deres kandidater. Er denne pulje tilstrækkelig stor? Under antagelse af, at de medlemmer, der har deltaget i partimedlemsundersøgelsen, er repræsentative for alle ca. 150.000 danske partimedlemmer, indikerer tallene i tabel 5, at partierne har over 28.500 potentielle kandidater til kommunalvalg, hvor der i 2013 blev opstillet ca. 9.000; 12.000 kandidater til regionsrådsvalgene, hvor der i 2013 blev opstillet 1.163; og 16.500 potentielle kandidater til folketingsvalg, hvor der i 2011 blev opstillet 804. Dette indikerer, at partierne har en stor pulje af potentielle medlemmer at vælge imellem til regionsråds- og folketingsvalg, selv hvis partimedlemsundersøgelsen overestimerer andelen af potentielle kandidater.

Men der er et knap så stort udvalg til kommunalvalg, hvor der kun er tre-fire gange flere potentielle kandidater end antallet af kandidater i 2013. Hvis dette tal er højt sat, og hvis de potentielle medlemmer ikke er tilstrækkeligt fordelt i kommuner og partier, kan partierne visse steder have problemer med at rekruttere kandidater. Variationen mellem partierne er ikke høj, men der kan være et samspil mellem parti og geografi, f.eks. står partierne stærkere i nogle områder

Tabel 2 Potentielle kandidater blandt partimedlemmerne 2012 (pct.)

	EL	SF	S	RV	KD	V	DF	K	LA	Alle vægtet
Kommunalvalg	18	17	16	21	12	18	24	22	21	19
Regionsrådsvalg	10	7	7	10	6	6	12	8	13	8
Folketingsvalg	13	11	8	13	8	9	15	11	24	11
På mindst et af de tre niveauer	21	21	18	26	15	21	28	26	32	22
n	3.211	4.307	3.462	574	529	3.182	1.456	3.083	377	15.919

Kilde: Partimedlemsundersøgelsen 2012.

end i andre, både blandt vælgerne (Hansen og Stubager 2017) og medlemsmæssigt (Kosiarra-Pedersen, 2017). Det betyder, at partierne kan mangle kandidater i nogle kommuner. Specielt når de ikke er ligeglade med, hvilke kandidater de stiller op. Kandidaternes karakteristika har betydning. Partierne lægger vægt på forskellige karakteristika (Pedersen, 2003). Spørgsmålet er derfor ikke blot, hvor mange der udgør gruppen af potentielle kandidater, men også hvem det er.

Hvem er de potentielle kandidater?

Mens andelen af potentielle kandidater viser, hvor stort 'trinnet' med de potentielle kandidater på rekrutteringsstigen er, er formålet her at analysere, hvilke partimedlemmer der har taget dette skridt. Specielt interessant er det at undersøge, om der sker en yderligere skævvridning på dette trin i rekrutteringsstigen. På den ene side kan vi argumentere for, at vi forventer, at skævheden ikke styrkes, eftersom partimedlemmerne allerede udgør en gruppe med et særligt politisk engagement. På den anden side kan der være mange forskellige årsager til at melde sig ind i et politisk parti, og eftersom der både er medlemmer, der blot vil støtte, og andre, der gerne vil være aktive. På den basis kan vi også argumentere for en forventning om, at der blandt partimedlemmerne er en forskel mellem dem, der vil overveje at stille op, og dem, der ikke vil, der yderligere skævvrider de potentielle kandidaters repræsentativitet sammenlignet med vælgerne. De ressourcer, der har vist sig at have betydning for politisk deltagelse og partimedlemskab, forventes også at have betydning for medlemmernes opstillingsvillighed. Forventningen er, at potentielle kandidater i højere grad er mænd, længere uddannet, med højere indkomst, uden små børn, og at de er mere enige med deres parti, har en højere politisk interesse og politisk selvtillid.

For at undersøge, hvem blandt partimedlemmerne der er potentielle kandidater, opstiller vi en model på basis af teoretiske modeller og

tidligere studier, der har til formål at forklare politisk deltagelse og villighed til at påtage sig politiske poster. Modellen inddrager tre grupper af variable.

Den første gruppe af forklaringer (uafhængige variable) er de traditionelle sociale baggrundskarakteristika: køn, alder, uddannelse (inddelt i kategorierne: grundskole, ungdomsuddannelse, kort videregående uddannelse (erhvervsrettet), og lang videregående uddannelse (herunder BA)) og indkomst (logaritmen af husstandsindkomsten). Derudover inddrages partimedlemmernes familiesituation: om de har hjemmeboende børn, hvor svarene er inddelt i fire kategorier: Ingen børn, hjemmeboende børn over 16, hjemmeboende børn i alderen 7-16 år, og hjemmeboende børn i alderen 0-6 år.

Den anden gruppe af variable inkluderer kun én variabel, nemlig partimedlemmernes oplevede politiske uenighed med partiet. Partimedlemmernes uenighed med partiets politik måles ved hjælp af afstandene mellem partimedlemmernes selv- og partiplacering på spørgsmål om flygtninge, den offentlige sektors størrelse, lov og orden, miljø samt EU. Partimedlemmernes angivne afstand mellem dem selv og deres parti på hvert af de fem spørgsmål udregnes, gøres numerisk og summeres. Derfor tager dette mål desværre ikke højde for, om medlemmet placerer sig selv til venstre eller højre for partiet på de enkelte emner. Det afgørende er, at medlemmet oplever, at der er en forskel mellem, hvor medlemmet vil placere sig selv og sit parti. Målet er reskaleret, så det går fra 0, hvis medlemmet på alle fem spørgsmål har placeret sig selv og partiet i samme svarkategori, til 1, hvis medlemmet på alle spørgsmål har placeret sig selv og partiet i hver sin ende af svarskalaen.

Den tredje gruppe af forklaringer på, hvem blandt medlemmerne der er potentielle kandidater, er politisk interesse og politisk selvtillid. Undersøgelser af politisk deltagelse har

vist, at der er en positiv sammenhæng mellem deltagelse på den ene side, og både politisk interesse og politisk selvtillid på den anden (Norris, 2002; Morales, 2009). Spørgsmålet er, om det kun gælder for indmeldelse i et parti, eller om der også blandt partimedlemmer er en forskel i politisk interesse og politisk selvtillid, der kan hænge sammen med forskel i opstillingsvillighed.

Politisk interesse måles på basis af spørgsmålet: 'Hvor interesseret vil du sige, at du er i politik?', hvor medlemmerne har mulighed for at svare på en skala fra '0 – slet ikke interesseret' til '10 – meget interesseret'. Politisk selvtillid er målt ved et indeks med medlemmernes (u)enighed med fire udsagn: 'Borgere som jeg er kvalificerede til at deltage i en politisk debat', 'Gennemgående synes jeg egentlig ikke, det er så svært at tage stilling til politiske spørgsmål', 'Undertiden er politik så indviklet, at folk som jeg ikke rigtig kan forstå, hvad der foregår', og 'Når politikere diskuterer den økonomiske politik forstår jeg kun en brøkdel af, hvad de snakker om'. Svarmulighederne er 'helt enig', 'overvejende enig', 'hverken/eller', 'overvejende uenig' og 'helt uenig'. Jo mere enige medlemmerne er med de to største udsagn, og uenige med de to sidste udsagn, des mere politisk selvtillid har de.

Den afhængige variabel er, om medlemmer er potentielle kandidater eller ej. Potentielle kandidater har angivet, at de er villige til at stille op til enten kommunalvalg, regionsrådsvalg eller folketingsvalg, hvis de blev opfordret dertil af deres parti. Tabel 3 viser resultatet af analysen. I anden kolonne findes de binære sammenhænge mellem de enkelte variable i første kolonne, og om medlemmerne er potentielle kandidater eller ej. Model 1-3 viser de blokvisse regressioner.

Øverste del af tabel 3 viser sammenhængen mellem sociale baggrundskarakteristika og opstillingsvillighed. Mænd er i højere grad

interesserede i stille op end kvinder. Sandsynligheden for at være potentiel kandidat er lidt over 10 pct. højere for mandlige end for kvindelige partimedlemmer. Det tyder på, at de kønsbetingede årsager, der er til, at kvinder i mindre grad end mænd melder sig ind i politiske partier, også påvirker deres villighed til at stille op. Det er derfor ikke sådan, at de kvinder, der trods alt har meldt sig ind, i lige så høj grad som mændene er potentielle kandidater. Kønsforskellen er også markant, men lidt mindre (ca. 9 pct.), når der er kontrolleret for en række andre, gængse forklaringer som politisk selvtillid og politisk interesse (i model 3).

Mens medlemmerne er ældre end vælgerne, er de opstillingsvillige yngre end medlemmerne. Sandsynligheden for at være opstillingsvillig stiger med yngre alder. Men der er ikke nogen effekt af uddannelse og indkomst. De opstillingsvillige medlemmer har ikke i gennemsnit hverken kortere eller længere uddannelse, eller højere eller lavere husstandsindkomst end de andre medlemmerne. Denne type ressource gør ikke en forskel. Analysen viser også, at børn ikke er en hindring for at stille op til offentlige valg. Sammenlignet med medlemmer, der ikke har hjemmeboende børn, er sandsynligheden for at være opstillingsvillig for medlemmer med hjemmeboende børn ca. 5 pct. større. Familieliv er ingen hindring for en politisk karriere.

De potentielle kandidater er ikke mere politisk enige med partiet end de andre medlemmer, faktisk gælder det modsatte. Men effekten er begrænset. I gennemsnit har partimedlemmerne en politisk uenighed på 0,1 (ikke vist her). Det betyder, at sandsynligheden for, at medlemmer, der er 'gennemsnitligt' uenige med deres eget parti, er potentielle kandidater, er 1,3 pct. større end for medlemmer, der ikke er politisk uenige med deres parti. Det indikerer, at utilfredshed hænger sammen med deltagelse, ikke bare passiv loyalitet (Hirschman, 1970).

Første del af artiklen viser, at partimedlemmerne har en markant højere politisk interesse og politisk selvtillid end vælgerne. Denne skævhed forstørres yderligere blandt de potentielle kandidater, da de har signifikant mere politisk interesse og politisk selvtillid end medlemmer, der ikke selv mener, at de er potentielle kandidater. Størrelsen på effekten betyder, at sandsynligheden for at være opstillingsvillig stiger ca. ½ procentpoint, når den politiske interesse stiger med 1 på 0-10-skalaen. På samme vis stiger sandsynligheden for at være opstillingsvillig med ca. 1,1 procentpoint, når medlemmernes politiske selvtillid stiger med 1 også på 0-10-skalaen.

Sidste del af tabel 3 har primært til formål at kontrollere for partitilhørsforhold, da ikke alle partier er lige repræsenteret i partimedlemsundersøgelsen (se tabel 1). Men denne del viser samtidig, at medlemmerne hos Kristendemokraterne, Venstre, Dansk Folkeparti og Konservative i højere grad ser sig selv som potentielle kandidater end medlemmerne i Enhedslisten; ingen partier har markant færre.

Skævhed i rekrutteringsgrundlaget

De politiske partier dominerer kandidatopstillingen i et repræsentativt demokrati som det danske, og de rekrutterer næsten alle kandidater fra partiorganisationen. Det første trin i rekrutteringsstigen, indmeldelse i et parti, tages i højere grad af ældre mænd med længere uddannelse og højere indkomst. Partimedlemmerne placerer sig lidt mere yderligt end vælgerne på venstre-højre-skalaen, og de har en højere grad af politisk interesse og politisk selvtillid. En del af den skævhed forstærkes på næste trin i rekrutteringsstigen blandt medlemmerne, hvor mænd er mere tilbøjelige til at ville stille op, og hvor de potentielle kandidater selv oplever en større grad af politisk afstand til partiet, og har et højere niveau af både politisk interesse og politisk selvtillid. Dog sker der ikke en yderligere

skævvridning i forhold til uddannelse og indkomst, og der er en tendens til, at yngre medlemmer er mere tilbøjelige til at ville stille op end ældre; dermed kompenseres for lidt af skævheden.

Mens det kan synes naturligt, at potentielle kandidater er mere politisk interesserede og har en højere grad af politisk selvtillid, er kønsforskellen mere interessant. Det er velkendt, at partierne ikke har formået at rekruttere og mobilisere kvinder i så høj grad som mænd. Men at de kvinder, der trods alt har meldt sig ind, er mindre tilbøjelige til at ville stille op til valg, når der er kontrolleret for andre ressourcer som uddannelse, politisk interesse og politisk selvtillid, er interessant. Og det tegner ikke godt for bedre repræsentation af kvinder end de nuværende andele på under 40 pct. i Folketinget og 30 pct. ved kommunalvalg (Kjær, 2013; Bhatti et al., 2017). Omvendt er der håb i forhold til den uddannelsesmæssige skævhed blandt de folkevalgte, specielt i Folketinget.

Analysen her har kun afdækket de første trin i rekrutteringsstigen, så der er stadig en del, vi mangler at vide om kandidatopstilling. Mest oplagte mangel er næste skridt på rekrutteringsstigen, nemlig hvem det er, der stiller op i kampen for at blive kandidat internt i partiet. Her er det både relevant at få mere viden om udbuddet af kandidater, specielt om hvad der motiverer de enkelte kandidater til faktisk at stille op, og hvordan medlemmernes motivation kan påvirkes, så partierne fortsat kan opstille en kompetent og mangfoldig liste af kandidater; med de karaktertræk, de enkelte partier og deres vælgere finder vigtigst.

Men det er også vigtigt at afdække efterspørgslen på kandidater nærmere, specielt partiernes rolle i denne proces. Partimedlemmernes rekruttering til politiske poster sker ikke i et vakuum, men i en kontekst, der kan virke både befordrende og hindrende på

Tabel 3: Forklaring på partimedlemmernes rekrutteringspotentiale

	Bivariat	Model 1	Model 2	Model 3
Mand	0,100 *** (0,009)	0,109 *** (0,009)	0,106 *** (0,009)	0,086 *** (0,009)
Alder	-0,004 *** (0,000)	-0,005 *** (0,000)	-0,004 *** (0,000)	-0,004 *** (0,000)
Uddannelse	0,003 (0,004)	0,003 (0,004)	0,002 (0,004)	-0,007 (0,004)
Indkomst (log)	0,001 (0,007)	-0,005 (0,008)	-0,005 (0,008)	-0,005 (0,008)
Ingen hjemmeboende børn	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
Hjemmeboende børn over 16 år	0,054 *** (0,015)	0,054 *** (0,015)	0,055 *** (0,0151)	0,059 *** (0,015)
Hjemmeboende børn 6-16 år	0,079 *** (0,013)	0,036 ** (0,012)	0,036 ** (0,012)	0,044 *** (0,012)
Hjemmeboende børn under 6 år	0,127 *** (0,014)	0,037 ** (0,014)	0,037 ** (0,014)	0,044 ** (0,014)
Emneuenighed (0-1)	0,144 *** (0,035)		0,125 *** (0,036)	0,130 *** (0,035)
Politisk interesse (0-1)	0,051 *** (0,002)			0,046 *** (0,003)
Politisk selvtillid (0-1)	0,328 *** (0,023)			0,117 *** (0,025)
Enhedslisten	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
SF	-0,030 * (0,012)	-0,008 (0,012)	-0,017 (0,012)	0,006 (0,012)
Socialdemokratiet	-0,048 *** (0,013)	-0,004 (0,013)	-0,016 (0,014)	0,006 (0,013)
Radikale Venstre	0,023 (0,025)	0,024 (0,023)	0,021 (0,023)	0,042 (0,023)
Kristendemokraterne	-0,044 (0,026)	-0,007 (0,027)	-0,011 (0,027)	0,079 * (0,031)
Venstre	-0,021 (0,014)	0,006 (0,014)	-0,002 (0,014)	0,027 * (0,014)
Dansk Folkeparti	0,067 *** (0,019)	0,096 *** (0,019)	0,094 *** (0,020)	0,120 *** (0,019)
Konservativt Folkeparti	0,024 (0,014)	0,036 ** (0,014)	0,030 * (0,014)	0,057 *** (0,014)
Liberal Alliance	0,089 ** (0,033)	0,040 (0,029)	0,037 (0,029)	0,033 (0,026)
N	12.085	12.085	12.085	12.085
Pseudo R2	-	0,044	0,045	0,080
AIC	-	12586,6	12576,6	12130,9

Note: Model 1-3 er resultatet af logistiske regressionsanalyser med potentiel kandidat (0/1) som afhængig variabel. Tabellen viser den gennemsnitlige ændring i sandsynligheden for at være potentiel kandidat, når den uafhængige variabel øges med 1. Standardfejlen er angivet i parentes. Signifikans: *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001.

deres opstillingsvillighed. Hvilken betydning har lokale partiorganisationer, lokalformænd og andre, der tager del i det lokale partiliv generelt og specielt i rekrutteringen og nomineringen af potentielle kandidater? Partiernes formelle regler for nominering fremgår af vedtægterne. Men vi mangler mere viden om, hvordan kandidaterne i praksis rekrutteres. Opstilling af kandidater er en essentiel opgave i et repræsentativt demokrati som det danske; for vigtig til at blive overladt til partiernes 'røgfylde baglokaler'.

Litteratur

- Bhatti, Yosef, Kasper Møller Hansen og Ulrik Kjær (2017), »Ligner kommunalpolitikerne deres vælgere?« i Jørgen Elklit, Christian Elmelund-Præstekiær og Ulrik Kjær, red., *KV13 Analyser af kommunalvalget 2013*. Odense: Syddansk Universitetsforlag, pp. 221-248.
- Bille, Lars (2001), »Democratizing a Democratic Procedure: Myth or Reality? Candidate Selection in Western European Parties, 1960-1990«, *Party Politics*, 7(3): 363-80.
- Eldersveld, Samuel J. (1989), *Political Elites in Modern Societies: Empirical Research and Democratic Theory*, Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Hansen, Bernhard (2002), *Party Activism in Denmark*, Aarhus: Politica.
- Hansen, Kasper Møller og Rune Stubager (2017), »Stenbroen og udkantsdanmark - geografiske forskelle i partiernes tilslutning«, i Kasper Møller Hansen og Rune Stubager, red., *Oprør fra udkanten. Folketingsvalget 2017*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Hernes, Helga Maria (1987), *Welfare State and Woman Power*, Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Kjær, Ulrik (2013), »After the First 100 Years: Women in Danish Municipal Politics 1909-2009« i Kvinno og DIPD, red., *Gender perspectives on Danish Municipal Politics*. København: DIPD.
- Kjær, Ulrik og Mogens N Pedersen (2004), *De danske folketingsmedlemmer – en parlamentarisk elite og dens rekruttering, cirkulation og transformation 1849-2001*: Aarhus universitetsforlag.
- Kosiara-Pedersen, Karina (2015), »Party membership in Denmark: fluctuating membership figures and organizational stability«, i Emilie Van Haute og Anika Gauja, red., *Party Members and Activists*. London: Routledge, pp. 66-83.
- Kosiara-Pedersen, Karina (2017), *Demokratiets ildsjæle. Partimedlemmer i Danmark*, København: DJØF Forlag.
- Kosiara-Pedersen, Karina og Kasper M. Hansen (2012), *Danske Partimedlemmer - Dokumentationsrapport fra projektet: Moderne Partimedlemmer*, Institut for Statskundskab: Københavns Universitet.
- Mair, Peter (1997), »Party System Change: Approaches and Interpretations« Oxford: Oxford University Press.
- Mansbridge, J. (2003), »Rethinking representation«, *American Political Science Review*, 97(4): 515-28.
- Mansbridge, Jane J. (1999), »Should blacks represent blacks and women represent women? A contingent »yes««, *Journal of Politics*, 61(3): 628-57.
- Morales, Laura (2009), *Joining political organisations. Institutions, mobilization and participation in western democracies*, Cohester: ECPR Press.
- Norris, Pippa (2002), *Democratic Phoenix. Reinventing Political Activism.*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, Pippa og Joni Lovenduski (1995), *Political Recruitment: Gender, Race and Class in the British Parliament*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Oskarson, Maria og Lena Wängnerud (1995), *Kvinnor som väljare och valda*, Lund: Studentlitteratur.
- Pedersen, Karina (2003), *Party Membership Linkage. The Danish Case*. Department of Political Science: University of Copenhagen.
- Phillips, Anne (1995), *The Politics of Presence: Democracy and Group Representation*, Oxford: Oxford University Press.
- Pitkin, Hanna Fenichel (1967), *The Concept of Representation*, Berkeley: University of California Press.
- Poguntke, Thomas, Susan Scarrow, Paul Webb, Elin H. Allern, Nicholas Aylott, Ingrid Van Biezen, Enrico Calossi, Marina Costa Lobo, William P. Cross, Kris Deschouwer, Zsolt Enyedi, Elodie Fabre, David M. Farrell, Anika Gauja, Eugenio Pizzimenti, Petr Kopecky, Ruud Koole, Karina Kosiara-Pedersen, Wolfgang C. Müller, Gideon Rahat, Aleks Szczerbiak, Emilie Van Haute og Tania Verge (2016), »Party rules, party resources and the politics of parliamentary democracies:

- How parties organize in the 21st century«, *Party Politics*, 22(6): 661-78.
- Putnam, Robert D. (1976), *The Comparative study of Political Elites*, Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Scarrow, Susan E. (1996), *Parties and their Members – Organizing for Victory in Britain and Germany*, Oxford: Oxford University Press.
- Stubager, Rune, Kasper Møller Hansen og Jørgen Goul Andersen (2013), *Krisevalg - Økonomien og folketingsvalget 2011*, København: Dansk Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Young, Iris Marion (2000), *Inclusion and Democracy*, Oxford: Oxford University Press.